

ЗАСТОСУВАННЯ СУДОВОГО НАКАЗУ У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАХИСТОМ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Андрій Шабалін,

викладач правових дисциплін кафедри економіки та права економічного факультету НУХТ м. Києва, здобувач НДІ інтелектуальної власності АПРН України

Процеси проведення судово-правової реформи в Україні та прийняття нового Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК) 18 березня 2004 року значним чином змінили місце суду у суспільстві та державі, а також безпосередньо реформували порядок провадження цивільних справ в загальних судах загальної юрисдикції.

Новий ЦПК України відзначається численними новелами, запровадивши у цивільному процесі нові види провадження, серед яких особливе місце займає наказне провадження.

Наказне провадження, з одного боку, є новим видом вітчизняного цивільного судочинства, а з іншого — є давно забутим видом провадження. Так, ЦПК УСРР, в редакції 1924р., передбачав можливість видачі судового наказу (статті 210-219). Судовий наказ видавався без виклику відповідача, одноособово народним суддею незалежно від розміру відповідної вимоги та мав силу виконавчого листа. Судові накази застосовувалися до стягнення грошей або вимог про передачу або повернення майна, заснованих на таких безспірних документах:

- 1) опротестованих векселях;
- 2) актах, для яких встановлено обов'язковий нотаріальний по-

рядок посвідчення за умови його дотримання;

- 3) угодах щодо розміру утримання дітям та другому з подружжя, укладених при реєстрації розірвання шлюбу в порядку ст. 22 Кодексу законів про шлюб, сім'ю та опіку;
- 4) розрахункових книжках на заробітну плату;
- 5) документах, що встановлюють прострочення боржниками або їх поручителями позик, отриманих від кредитних товариств;
- 6) документах, що встановлюють прострочу обумовлених платежів за індивідуальним товарним кредитом;
- 7) за колгоспними зобов'язаннями при купівлі з розстрочкою платежу сільгосптехніки;
- 8) у деяких випадках — плата за навчання;
- 9) за зобов'язаннями про сплату страхової премії за державним обов'язковим неокладним страхуванням;
- 10) за мировими угодами, прийнятими судом та занесеними до судового протоколу.

Судовий наказ не був тоді окремим процесуальним документом, він робився народним суддею шляхом напису на самому оригіналі документа та підлягав негайному вико-

нанню [1, с.89]. ЦПК УССР, у редакції 1929р., закріплював можливість видачі судового наказу за судовими актами, які належали до справ окремого провадження.

Згодом, в силу політико-ідеологічних причин, наказне провадження було виключене із вітчизняного цивільного процесуального законодавства до прийняття нині діючого ЦПК України.

У сучасній українській юридичній літературі питання присвячені наказному провадженню були висвітлені у працях таких вчених-процесуалістів, як: М.Й.Штефан, С. Я.Фурса, С.С.Бичкова, Я.П.Зейкан, С.І.Черноченко. В той же час, серед всього комплексу піднятих у літературі проблем, як вказаними так і іншими авторами, мало було приділено уваги можливості застосування судового наказу для захисту різноманітних за юридичною природою правовідносин. У тому числі і правовідносин, які виникають у сфері інтелектуальної власності.

Виходячи з того, що наказне провадження є новим інститутом чинного цивільного процесуального законодавства України і тому є необхідність у дослідженні різних аспектів даного інституту, в першу чергу тих, які пов'язані із можливістю застосування судового наказу.

Беручи до уваги зазначене, вважаємо за потрібне розглянути можливість застосування судового наказу у справах по спорах, що виникають з правовідносин інтелектуальної власності. З цією метою спочатку розглянемо правову природу судового наказу, а потім зупинимось на особливостях судового наказу при розгуклі справ, що виникають з правовідносин інтелектуальної власності.

Судовий наказ — це особлива форма судового рішення про стяг-

нення з боржника грошових коштів або витребування майна за заявою особи, якій належить право такої вимоги (ч.1 ст. 95 ЦПК України). Видача судового наказу проводиться без судового засідання і виклику заявника та боржника для заслуховування їх пояснень (ч.2 ст.102 ЦПК України).

Порядок видачі судового наказу детально регулюється розділом II "Наказне провадження" (статті 95-106) ЦПК України. Відповідно до процесуального закону, заява про видачу судового наказу подається до суду першої інстанції за загальними правилами підсудності (ст. 97 ЦПК України). У наказному провадженні у спрощеному прискореному порядку можливе задоволення безспірних вимог, підтверджених документами, визначеними ст. 96 ЦПК України, і на підставі яких видається судовий наказ [2, с.315]. Так, відповідно до зазначеної статті судовий наказ може бути видано, якщо:

- 1) заявлено вимогу, яка ґрунтується на правочині вчиненому у письмовій формі;
- 2) заявлено вимогу про стягнення нарахованої, але не виплаченої працівникові суми заробітної плати;
- 3) заявлено вимогу про компенсацію витрат на проведення розшуку відповідача, боржника, дитини або транспортних засобів боржника.

Згідно частини 1 статті 202 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) правочином вважається дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Надалі частина друга статті 202 ЦК України вказує, що правочини можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми (договори). Стаття 208 ЦК України

закріплює, що у письмовій формі належить вчиняти:

- правочини між юридичними особами, а також правочини між фізичною та юридичною особою, крім правочинів, передбачених частиною першою статті 206 ЦК України;
- правочини фізичних осіб між собою на суму, що перевищує у двадцять і більше разів розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян, крім правочинів, передбачених частиною першою статті 206 ЦК України, і інші правочини, щодо яких законом встановлена письмова форма.

Отже, виходячи із вище викладеного, до правочинів закон відносить широке коло договорів, які можуть регулювати різні за змістом правовідносини. У тому числі і правовідносини з приводу та використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Разом з тим, для видачі судового наказу необхідна не тільки наявність письмового договору, а і наявність безспірного права кредитора на заявлену вимогу.

Цілком зрозуміло, що не всі договори, які укладаються з метою використання об'єктів права інтелектуальної власності в разі їх порушення стороною будуть відповідати вимогам процесуального закону (як підставі) для видачі судового наказу. У той же час аналіз діючого законодавства в сфері інтелектуальної власності дає можливість визначити таку велику групу договорів, як договори про передачу права на використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Відповідно до частини 2 статті 426 ЦК України, особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної

власності, може використовувати цей об'єкт на власний розсуд, з дотриманням при цьому прав інших осіб. Частина третя вказаної статті закріплює, що використання об'єкта права інтелектуальної власності іншою особою здійснюється з дозволу особи, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, крім випадків правомірного використання без такого дозволу, передбачених цим Кодексом та іншим законом. Також частина четверта тієї ж статті встановлює, що умови надання дозволу (видачі ліцензії) на використання об'єкта права інтелектуальної власності можуть бути визначені ліцензійним договором, який укладається з дотриманням вимог цього Кодексу та іншого закону.

Під ліцензією розуміється надання за певну плату права на використання об'єктів промислової власності, ноу-хау і інших науково-технічних досягнень. Продавець (ліцензіар) передає за ліцензійним договором право на використання об'єкта промислової власності чи іншого науково-технічного досягнення в об'ємі, встановленому цим договором для виробництва чи (або) продажу продукції (освоєння технології) іншій особі (ліцензіату) [3, с.256].

Можливість укладення договорів про передачу права на використання об'єктів права інтелектуальної власності також передбачена і у спеціальних нормативно-правових актах.

Так, відповідно до статті 33 Закону України "Про авторське право і суміжні права", договори про передачу права на використання творів укладається у письмовій формі. У договорі про передачу права обов'язково повинне бути зазначено: термін дії договору, спосіб використання

ЗАХИСТ ПРАВ

твору та розмір і порядок виплати авторської винагороди.

Згідно пункту 8 статті 16 Закону України "Про охорону на знаки для товарів і послуг" власник свідоцтва на товарний знак має право надати будь-якій особі дозвіл на використання товарного знака на підставі ліцензійного договору. Ліцензійний договір повинен бути укладений у письмовій формі. У ньому також повинне бути зазначено розмір та порядок виплати винагороди за використання товарного знака.

Відповідно до пункту 7 статті 28 Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" власник патенту має право будь-якій особі надати дозвіл (ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору. За даним договором особа, якій надане право на використання винаходу (корисної моделі), зобов'язана вносити плату за використання, у сумі та строки обумовлені ліцензійним договором.

Аналогічні положення містяться і у Законі України "Про охорону прав на промислові зразки" та Законі України "Про охорону прав на сорти рослин".

Усі договори про передачу права на використання об'єктів права інтелектуальної власності вважаються укладеними після досягнення згоди сторонами за всіма пунктами та їх підписання, а у випадках встановлених законом, після реєстрації у центральному органі виконавчої влади з питань інтелектуальної власності.

З наведеної позиції законодавця можна зробити висновок, що як на підставі договору про передачу права на використання твору так і на підставі ліцензійного договору може бути заявлена вимога про видачу судового наказу (п.1. ч.1 ст. 96 ЦПК

України). Подібна вимога може бути заявлена суб'єктом права інтелектуальної власності у разі несвоєчасного та безпідставного не отримання ним плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності від особи, якій таке право надане на підставі договору.

Для отримання судового наказу суб'єкт права інтелектуальної власності, чиї законні права порушені або оспорені повинен звернутися із відповідною заявою до суду першої інстанції. Заява подається до суду за загальними правилами підсудності встановленими статтями 107-117 ЦПК України. Відповідно до ст. 98 ЦПК України заява подається у письмовій формі і у ній обов'язково повинне бути зазначене:

- 1) найменування суду, в який подається заява;
- 2) ім'я (найменування) заявника та боржника, а також ім'я (найменування) представника заявника, якщо заява подається представником, їхнє місце проживання або місцезнаходження;
- 3) вимоги заявника і обставини, на яких вони ґрунтуються;
- 4) перелік майна у разі його витребування;
- 5) перелік документів, що додаються до заяви.

Заява повинна бути підписана заявником або його представником. За подання заяви про видачу судового наказу сплачується судовий збір у розмірі 50% ставки, яка визначається з оспорюваної суми уразі звернення до суду з позовною заявою [4, с.272]. Разом із заявою необхідно надати всі докази, які підтверджують зобов'язання боржника, а також докази, що підтверджують факт невиконання даного зобов'язання. Такими доказами є оригінал договору про передачу права на ви-

користання об'єкту права інтелектуальної власності. Саме договір є тим документом, що підтверджує правомірність і розмір вимоги так і її безспірність. Факт невиконання внаслідок строку встановлений договором може бути підтверджений фінансово-бухгалтерськими документами (виписки з особистого рахунку, довідка бухгалтерії, розрахункового листа із зазначенням розміру боргу). Ще одним важливим документом, який підтверджує правомірність вимог заявника та неправомірність дій кредитора є претензія або лист-вимога про негайне виконання зобов'язання. У такому документі крім вимоги про сплату грошових коштів доцільно вказати і строк для добровільного виконання вимоги, а також вказати про можливі наслідки для боржника у разі його добровільного невиконання, у тому числі про можливість звернення кредитора до суду для видачі судового наказу. Повідомлення необхідно надіслати боржникові рекомендованим листом або вручити під розписку. Оригінал вказаного документа чи його належно завірених копій, разом із доказами про направлення його боржникові, необхідно додати до заяви про видачу судового наказу.

Потрібно зауважити, що відповідно до вимог чинно ЦПК України направлення боржникові повідомлення про можливість звернення до суду не є обов'язковим. Але, на нашу думку, наявність такого документу серед доданих значно підвищило рівень реалізації принципу процесуальної рівності сторін, а також рівень реалізації одного із основних принципів цивільного судочинства-встановлення об'єктивної істини при вирішенні судами питання про видачу судового наказу, як вказаної так і інших категорій справ.

Беручи до уваги викладене, пропонуємо розглянути пропозицію щодо можливості закріплення у розділі II "Наказне провадження" ЦПК України положення про обов'язковість повідомлення боржника про можливість звернення до суду з метою видачі судового наказу у разі добровільного невиконання ним зобов'язання.

Пропонуємо закріпити у процесуальному законі і обов'язковість надання до суду, разом із заявою про видачу судового наказу, оригіналу або належно завірених копій, документа про повідомлення боржника. Обов'язково такий документ повинен додаватися разом із доказами про направлення його боржникові.

І ще одним важливим моментом є те, що реалізація запропонованої нами пропозиції, щодо удосконалення цивільно-процесуального законодавства, надасть змогу уникнути зловживань з боку кредитора при заявленні ним необґрунтованої вимоги, що у свою чергу також дозволить уникнути можливості постановлення судом незаконного акту.

Отримавши заяву про видачу судового наказу та доданих до неї документів, суддя повинен перевірити: чи відповідає вона за формулюванням і змістом вимогам процесуального закону (статті 96-98 ЦПК України), правильність сплати судового збору та витрат на інформаційно-технічне забезпечення розгляду справи (ст. ст. 81, 99 ЦПК України), а також чи немає законних підстав для відмови у прийнятті цієї заяви (ст. 100 ЦПК України). Якщо прийнята заява про видачу судового наказу повністю відповідає вимогам закону, то суд зобов'язаний у триденний строк видати судовий наказ по суті заявлених вимог. За своїм змістом судовий наказ повинен відповідати вимогам статті 103 ЦПК України.

ЗАХИСТ ПРАВ

Судовий наказ складається і підписується суддею у двох примірниках, один з яких залишається у справі, а інший також скріпляється печаткою суду і після набрання законної сили видається заявникові.

Необхідно зазначити, що судовий наказ набирає законної сили не з моменту його видачі. Після видачі судового наказу його копія, разом з копією заяви заявника та копіями доданих до неї документів, негайно надсилається боржнику рекомендованим листом із повідомленням.

Відповідно до статті 104 ЦПК України боржник має право у разі заперечення проти вимог заявника протягом десяти днів з дня отримання судового наказу подати заяву про його скасування.

Якщо протягом трьох днів після закінчення терміну подачі заяви про скасування судового наказу така заява не надійшла від боржника до суду і при умові наявності даних про отримання боржником копії судового наказу, заяви про його видачу та копій доданих документів, то судовий наказ набирає законної сили (ст. 105 ЦПК України). Судовий наказ видається судом заявникові для подальшого пред'явлення його до виконання.

Література:

1. Фурса С. Я., Щербак С. В., Євтушенко О. І. *Цивільний процес України: Проблеми і перспективи: Науково-практичний посібник*. — К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2006. — 448с. — (Серія "Процесуальна література").
2. Штефан М. Й. *Цивільне процесуальне право України: Академічний курс: Підруч. для студ. спец. вищ. навч. закл.* — К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2005. — 624с.
3. Бромберг Г. В. *Интеллектуальная собственность. Основной курс: Учебное пособие*. — М.: "Приор-издат", 2004. — 464с.
4. Безлюдько І. О., Бичкова С. С., Бобрик В. І. та ін. *Цивільне процесуальне право України: Навчальний посібник / За заг. ред.. С. С. Бичкової*. — К.: Атіка, 2006. — 384с.

Згідно частини 2 статті 95 ЦПК України судовий наказ підлягає виконанню за правилами, встановленими для виконання судових рішень, що набрали законної сили, у порядку встановленому Законом України "Про виконавче провадження" від 21 квітня 1999р. № 606-XIV (із змінами та доповненнями)

На сьогоднішній день договори про передачу права користування об'єктами права інтелектуальної власності є найбільш ефективною формою реалізації законних економічних прав і інтересів осіб, яким належать майнові права на об'єкти права інтелектуальної власності. З цього приводу важливого значення набуває питання швидкого, повного та оперативного захисту таких інтересів, а наказне провадження, є спрощеним та динамічним видом цивільного судочинства, і саме воно у повній мірі може забезпечити подібний захист.

Резюмуючи все вище викладене хотілось би зазначити, що розкриття можливостей судового наказу, сприяє зміцненню безпосередньо позицій наказного провадження та вітчизняного цивільного судочинства в цілому. ♦